

MEŞRUTİYET MATBUATI (1324-1325) VI*

Kudret EMİROĞLU

285. *Sahâ*: Matbaa-i Osmaniye sahibi Mehmed Saim Bey, İst., günlük.

286. *Sahne*: Kadınlar için *Mahasın* gazetesi sahibi Asaf Muammer Efendi, İst., on beş günde bir.

287. *Sâika*: (Ergirili) Mehmed Naci Bey, İst., haftada iki gün, ileride günlük. (İlk sayısı 7 Şubat 1324'te çıkmıştır, *Toplu Katalog I, H. Duman*; ayrıca bkz. Sanat Kitabevi, *II. Ankara Antika Kitap Müzeydesi, 26 Ocak 1997*, Ankara; bundan sonra *IIMZ*;).

288. *Sanayi-i Güzide*: Mekteb-i Hukuk mezunu Mustafa Asım Bey, İst., resimli, haftalık.

289. *Sanayi-i Nefise Mecmuası*: Tüccar *Sanayi* gazetesi sahibi Hasan Vasıf Efendi, İst., on beş günde bir.

290. *Saruhan*: Vasilaki Efendi, İzmir, günlük.

291. *Satvet*: Sahibi Basri Efendi, Müdürü Hasan Lâmi Efendi, İst., resimli, günlük.

292. *Sebâ*: Hafız İsmail Efendi, Aydın, günlük.

293. *Sebad*: Yusuf Ali Turâbî Bey, İst., günlük. ("Bu gazete devlet-i aliyye ve vatan ve selamete hizmet edeceği gibi... sade lisan

* İlk beş bölümü Ali Birinci tarafından hazırlanarak, *Kebikeç*'in 2-6. sayılarında yayımlanmıştır. Kısaltmalarda Birinci'nin yöntemine -büyük oranda uyulmuştur; bkz. *Kebikeç*, no. 2.

ile köylülere derviş gazetesidir", *Toplu Katalog I*; Şems Kütüphanesi Arşak Garcıyan Matbaası, *H. Duman*; ilk sayısı: 1 Eylül 1324, *IIMZ*.)

294. *Sedâd*: Dava vekili Kâğıtçı Hasan Rıfat Efendi, İzmir, resimli, günlük; *Toplu Katalog I*.

295. *Sedâ-yı Hâk*: Nevvabdan Hadimî Sami Bey, İst., günlük. (mesul müdürü Hersekli İsmail, ilk sayısı: 21 Ağustos 1324, *IIMZY*; *H. Duman*)

296. *Sedâ-yı Mazlûm*: Mühendis İhsan Adlî Efendi, İst., günlük. (ilk sayı: 19 Teşrin-i sani 1324, *IIMZ*; *H. Duman*).

297. *Sedâü'l-Şa'b*: Matbaa sahibi Sırrı Bey, Beyrut, Türkçe, Arapça, Fransızca, günlük.

298. *Sedâ-yı Şehbâ*: Hikmet Nâzım Bey, Halep, Türkçe, Arapça, günlük.

299. *Selâmet-i Umûmiye*: Mahkeme-i Temyiz üyesi Ali Haydar Efendi, İst., günlük ve haftalık. (*H. Duman*'da sahibi Mustafa Remzi, müdür-i mesul E. Rıfki ve Bezmi Nusret olan, 1910'da çıkmış *Selâmet-i Umûmiye* vardır).

300. *Selanik*: İşkodralı Mahmut Nedim Efendi, Aydın, günlük.

301. *Serbaz*: Memur (Ahmed) Hayreddin Efendi, Kastamonu, haftalık, ileride günlük; *Toplu Katalog I*.)

302. *Serbestî*: Mevlânzade Rıfat Bey (1872-1930), İst., günlük. 3 Teşrin-i sani 1324'te yayın yaşamına başlayan gazete İttihat ve Terakki muhalefetinin sözcüsü konumunu kazanmış, başyazarı Hasan Fehmi'nin öldürülmesi ile basın şehidi vermiştir. 1912-13'te birkaç sayısı Paris'te basılmış, 19 Şubat 1913'te yayımına sonvermiş, Mütareke döneminde (1918-20) tekrar yayınlanmıştır. *Toplu Katalog I; H. Duman.*

303. *Servet*: Gazeteci Nikoladi Efendi, İst., günlük; *Toplu Katalog I; H. Duman.*

304. *Seyf ve Kalem*: Erkân-ı Harp binbaşı Refik Bey, İst., resimli, haftalık; "fünûn-i askeriyeden bâhis ve ordu-i Osmanî'nin terakkiyatına hadim olmak üzere...", *Toplu Katalog I; H. Duman.*

305. *Sırat-ı Müstakim*: Mekteb-i Hukuk mezunu Ebu'l-ulâ Zeynelabidin Efendi, İst., haftalık. *Toplu Katalog I, H. Duman.* Eşref Edib ve başyazar olarak Mehmet Akif'in de katkıda bulunduğu dergi, 1912'den sonra, 1925'e kadar ve sonra 1948-65 yılları arasında *Sebil'ür-reşad* adıyla çıkmıştır. Dizini yayınlanmıştır: Abdullah Ceylan, *Sırat-ı Müstakim ve Sebilürreşad Mecmuaları Fihristi*, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara, 1991.

306. *Siper-i Sâika*: *Şûra-yı Ümmet* gazetesi yazarı Ahmed Cevad (Emre) Bey, İst., günlük; *Toplu Katalog I; H. Duman.*

307. *Sît-i Hilafet*: Dava vekili Mehmed Hamid Bey, İst., Türkçe, Arapça, günlük.

308. *Sivrisinek*: Kemal Saadeddin Bey, İst., haftalık.

309. *Son Telgraf*: Gazete sahibi Farûhî Efendi, İst., Türkçe, Fransızca, günlük.

310. *Şafak*: Mehmed Galib Efendi, Aydın, günlük.

311. *Şakacı*: Tepedelenli Kamil Bey, İst., resimli, haftalık, mizah; müdürü Salih

Zeki, *Toplu Katalog I; H. Duman.*

312. *Şaklaban*: İzmirli Dilsizce öğretmeni Mehmed Kadri Efendi, İzmir, resimli, haftalık, mizah.

313. *Şakrak*: *Tercüman-i Hakikat* gazetesi başyazarı (Nazihizade) Mehmed Hilmi Efendi, İst., haftalık; "eğlence gazetesidir", *Toplu Katalog I.*

314. *Şark*: Tüccar Atıf Efendi, Selanik, günlük.

315. *Şehbal*: Memur Hüseyin Saadeddin Efendi (Arel, 1880-1955), İst., resimli, günlük ve haftalık. İlk sayısı 1 Mart 1325'te yayımlanan dergi, kuşekağında özenli baskısı, fotoğrafları, sayfa düzeni ve toplumsal yaşam ve moda dünyası haberleri ile Osmanlı magazin basınının en iyi örneklerindedir. 1914'e kadar yayın yaşamını devam ettiren dergi, başyazarının BediMensi takma adıyla, Halit Ziya, Faik Ali, Hıfzı Tevfik ve Bedi Nuri'nin makaleleriyle ilgi çekmiştir. *Toplu Katalog I; H. Duman.*

316. *Şems*: Yozgadî Hacı Abbas Efendi, Konya, haftalık.

317. *Şiirli Gazete*: Memur Necati Efendi, İst., haftalık.

318. *Şûra-yı Millet*: *Feyz-i Hürriyet* gazetesi sahibi Vicdânî Efendi, İst., resimli, günlük.

319. *Şûra-yı Ümmet*: Osmanlı Terakki ve İttihad Cemiyeti üyesi Bahaeddin Bey, İst., günlük. Müdürü Mustafa Asım, sermuaharriri: Sami Paşazade Sezai, Cenab Şahabeddin, Hakkı Baha. İttihad ve Terakki tarihi hakkındaki seçmeler için bkz. Erol Şadi Erdinç, Faruk İlhan, *Tarih ve Toplum*, 121/Ocak 1994, 124/Nisan 1994, 127/Temmuz 1994, 128/Ağustos 1995. *Toplu Katalog I; H. Duman.*

320. *Şuûn-u Hukukiye*: Üsküdar savcı yardımcısı Ebubekir Sıdkı Efendi, İst., resimli, haftada iki günlük. (mesul müdürü: Nureddin

Remzi, ilk sayı: 17 Eylül 1324, *IIMZ; Toplu Katalog I; H. Duman*).

321. *Şuûr ve Mesai*: Abdurrahman Adil Bey, İst., Türkçe, Fransızca, günlük.

322. *Şükran*: Hulûsi Hayri Efendi, İst., günlük.

323. *Tahsil*: Matbaacı İsmail Hakkı Efendi, Trabzon, günlük. Kataloglarda ve kütüphanelerde bulunmayan gazetenin Sadi Rıza Altıkulaç ve Bekir Hartamas tarafından 1909 yılında üç sayı çıkartılmış olduğu bildirilmektedir; bkz. *Albayrak 1994*.

324. *Tabâbet-i Hazîrâ: Yeni Gazete* yazarı Doktor Şükrü Kamil Efendi, İst., resimli. (Heyet-i tahririye katibi: Nuri Bekir, ilk sayı: 16 Şubat 1324, *IIMZ; Toplu Katalog I; H. Duman*)

325. *Takib-i İstikbal*: Meclis-i Maarif üyesi Abdülkerim Hâdi Bey, İst., günlük. Mısır'da yayına başlayıp, İstanbul'a taşınınca sayıkaydı l'den başlamıştır; *Toplu Katalog I; H. Duman*.

326. *Tanin*: Hüseyin Cahit (Yalçın) Bey, İst., günlük. İttihad ve Terakki Cemiyeti ile II. Meşrutiyet döneminin tasrihinden ayrı düşünülemez olan *Tanin* Hüseyin Cahit'le birlikte Tevfik Fikret ve Hüseyin Kazım Kadri tarafından 19 Temmuz 1324'te kurulmuş, kısa süre sonra ikisi ayrılmıştır. Kapatıldıkça *Cenin*, *Senin*, *Renin* ve *Hak* adlarıyla yayınına devameden gazete 1914'te İttihat ve Terakki'ye devredilmiş, Mütareke döneminde kapanmış, Hüseyin Cahit Yalçın 1922 ve 1943'te gazeteyi tekrar yayınlamıştır. *Toplu Katalog I; H. Duman*.

327. *Tarık*: Dava vekili Ali Rıza Bey, Aydın, günlük.

328. *Tashih-i Efkâr*: Ankara Maarif Müfettişi Osman Sırrı Bey, İst., günlük. (ilk sayı: 24 Teşrin-i sani 1324, *IIMZ; Toplu Katalog I; H. Duman*)

329. *Tasvir-i Hakikat*: Cemalpaşazade Ömer Şerif Bey, İst., günlük.

330. *Tasvir-i Hayal*: Kitapçı Yani (Martoğlu) Efendi, İst., haftada üç gün, mizah; *Toplu Katalog I; H. Duman*.

331. *Tatbikat*: Matbaa-i Şemseddin Efendi, Sakız, haftalık; müdür ve sahibi Ahmed Şemseddin, muharrir: Faik Şemseddin, *Toplu Katalog I; H. Duman*.

332. *Tavus*: Ferid Hacı Bey, İst., Türkçe, Arapça, Fransızca, günlük; *Toplu Katalog I; H. Duman*.

333. *Teavun*: Öğretmen Mehmed Reşid Efendi, Bağdat, Türkçe, Farsça, günlük.

334. *Tebliğ*: Ders-i amm Mustafa Asım Efendi, İst., haftalık.

335. *Tecedüd*: Doktor Milaşi İsmail (Hakkı) Bey, İst., bir tarafı Türkçe, bir tarafı kendi bulduğu harflerle, haftalık, ileride günlük; müdür-i umur: İbrahim Edhem, *Toplu Katalog I*.

336. *Tekemmül*: Dar'ül-Muallimin mezunu Hayri Efendi, Şam, günlük.

337. *Telefon*: Posta müdür-i umûmisi Fahri Bey, İst., haftalık, ileride günlük.

338. *Telgraf*: Eczacı Mehmed Saffet Efendi, İst., resimli, haftada iki, ileride günlük.

339. *Temâşâ*: Vahan Efendi, İst., resimli, haftada iki gün. (Müdür-i mesul ve sermuharriri: Mehmed Raif, sahib ve müessisi: Melih Fikret, ilk sayı: 21 Ağustos 1324, *IIMZ; Toplu Katalog I*.)

340. *Temkin*: Hafız Zühdi Efendi, Trabzon, haftalık. Trabzon eğitim ve yayın hayatına hizmeti geçmiş Tayyibzade Hafız Mehmet Zühtü Efendi'nin (1854-1914) bir yıl kadar çıkardığı tahmin edilen, bugüne az sayıda nüshası kalmış gazetedir. *Albayrak, 1994; Toplu Katalog I*.

341. *Tenvir-i Efkâr*: Mehmed Hilmi Efendi, Kastamonu.

342. *Tercüman-ı Hakikat*: Mehmed Nüzhet Bey, İst., günlük.

343. *Ticaret ve Sanayi*: Ticaret Mektebi

mezunu İsmail Hakkı Bey, İst., resimli, haftalık. (İsmail Hakkı Bey, ilk nüshada "sahib ve muharriri matbaacı merhum Mahmutbeyzade İsmail Hakkı" olarak bildirilmektedir, 14 Ağustos 1324, *IIMZ; Toplu Katalog I; H. Duman*'da Ticaret Mekteb-i Âlisi Mezunin Cemiyeti adına yayımlandığı belirtilir; yıl: 1336/37).

344. *Ticaret ve Sanayie ait İlan Gazetesi*: Sanayi Mektebi mezunu Hasan Vasıf Efendi, Türkçe ve diğer dillerde, haftada iki gün.

345. *Trabzonda Meşveret*: Salihzade Naci Efendi, Trabzon, haftada iki gün. Trabzon'un I. Dünya Savaşı'nda Rusya tarafından işgaline kadar yayını sürdürülen, İttihatçıların sözcüsü gazetedir. Meşveretçi Naci'nin 1914'te mebus seçilmesi üzerine Sadi Rıza Altıkulaç'ın yönetiminde çıkmıştır. *Albayrak 1994; Toplu Katalog I*.

346. *Tulgaç*: Mirza Mehmed Said Bey, İst., haftalık, ileride günlük.

347. *Tulu'*: Kemal Emin Bey, İst., haftalık; sermuharrir: Galib Bahtiyar, *Toplu Katalog I; H. Duman*.

348. *Türkiye*: (Şirvanizade) Mahmut Tahir Bey, İst., haftalık; *Toplu Katalog I; H. Duman*. 1-29. sayıdan sonra *Hür Memleket* adıyla çıkarılmıştır.

349. *Ulûm-i İktisadiye ve İçtimaiye Mecmuası*: (sahib-i mtiyaz:) Mehmed Cavid Bey, İst., aylık; kurucuları: M. Cavid Bey., Ahmed Şuayib, Rıza Tefvik; II. Meşrutiyet döneminin ekonomi tartışmaları için önemli bir kaynak olan, ekonomik liberalizmin savunucusu dergi, 26 sayı, iki yılda altı cilt olarak yayınlanmıştır. *Toplu Katalog I; H. Duman*.

350. *Ummân: Ceride-i Bahriye* başyazarı kaymakam Süleyman Nutkî Bey, İst., resimli, günlük. (Başmuharrir: Rıza Şakir, ilk sayı: 12 Kanun-u evvel 1324, *IIMZ; Toplu Katalog I;*

H. Duman)

351. *Üsküdar*: Süleyman Faik Efendi, İst., günlük.

352. *Vakit*: Öğretmen Ahmet Mithat Efendi, Selanik, günlük.

353. *Vatan*: Mehmed Kamil Efendi, İst., günlük.

354. *Vatan*: Dava vekili Bekir Behlül Efendi, İzmir, Yunanca harflerle Türkçe, günlük.

355. *Vatan*: Gazeteci Pandalaki Kozmide Efendi, İst., resimli, günlük.

356. *Vatan*: Ahmed Kamil Efendi, İst., günlük.

357. *Vazife*: Matbaacı Abdurrahman Efendi, Selanik, haftada iki gün.

358. *Vesile*: Bab-ı ali Kap çukadarı Mehmed Emin Efendi, İst., günlük.

359. *Vicdan*: İdadi müdürü Ali İrfan Efendi, İst., haftalık.

360. *Vişâk*: Cenânizade Ali Bey, Halep, günlük.

361. *Volkan*: Agop Artinyan Efendi, İzmir, günlük.

362. *Volkan*: Muhacirin idaresi eski memurlarından Derviş Vahdetî, İst., günlük; *Toplu Katalog I; H. Duman*. 28 Teşrin-i sani 1324'de ilk sayısı yayımlanmış, 17. sayıya kadar idare müdürü Cemal Hüsnü, 24. sayıya kadar Mahmud Nedim olmuş, 48. sayıdan itibaren, 4 Şubat 1324'de, "İttihad-ı Muhammedî Cemiyeti'nin mürevvic-i efkârıdır" alt başlığı ile çıkmış, 31 Mart Vakası'nın sorumlusu olarak tarihe geçmiştir. 110 sayı çıkan *Volkan*'ın eksiksiz çevrimyazısı yayımlanmıştır: *Volkan Gazetesi 11 Aralık 1908-20 Nisan 1909 Tam ve Aynen Neşri*, haz. M. Ertuğrul Düzdağ, İz Y., İstanbul, 1992.

363. *Yaşasın Ordu*: Adana Fırkası Erkân-ı Harbiye Reisi Emin Lütfi Efendi, Adana, günlük; teksirdir, *Toplu Katalog I*.

364. *Yeni Edirne*: Eşraftan Şevki Bey,

Edirne, Perşembe-Cuma günleri. *Toplu Katalog I; H. Duman*; sahib-i imtiyaz: Mustafa Şevket, sermuharriri: N. Ulivi'dir.

365. *Yeni Gazete*: Yazar Abdullah Zühdü Efendi, İst., günlük. Kurucuları Meşrutiyet döneminin önde gelen gazetecileri Mahmut Sadık, Abdullah Zühdü ve Saffeti Ziya'dır, bkz. Çapanoğlu, s. 72; *Toplu Katalog I; H. Duman*; gazetenin *Takvimli Gazete* olarak devam ettirilerek 1142. sayıdan itibaren *Yeni Gazete* adı ile yayınına devam etmiş ve 1565. sayıdan sonra iki sayı numarası verilmiştir. *Gagaburun ve İbiş* (1908) ilavesidir.

366. *Yeni Tasvir-i Efkar*: Ebüzziya Tevfik Bey, İst., resimli, günlük. Ebüzziya Mehmet Tevfik Bey'in (1849-1913), Konya sürgününden döndükten sonra Meşrutiyet döneminde 31 Mayıs 1325'ten (HIMZ) itibaren çıkardığı gazetedir. *H. Duman* sıkıyönetimce zaman zaman kapatılan gazetenin çıktığı değişik adların listesini *Tevhid-i Efkar* maddesinde gösterir.

367. *Yeni Vatan*: Dava vekili Matbaacı Lazaros İstimadiyadi Efendi, Aydın, günlük.

368. *Yeni Zaman*: Memur İsmail Hakkı Efendi, Selanik, haftada dört gün.

369. *Yıldız*: Memur Sudi Efendi, Kosova,

haftalık. *H. Duman* Üsküp, Kosova Matbaası'nda 48 sayı çıkan *Yıldız*'ı bildirir.

370. *Zaman*: Mekteb-i Hukuk mezunu Rıfat Bey, İst., günlük.

371. *Zaman*: Memur İbrahim Hikmet Bey, Selanik, günlük; müdür: Nafiz, *Toplu Katalog I. H. Duman*'da: sahib-i imtiyaz Abdülkerim, müdür-i mesul Ali Nihad ve umur-u tahririye Yunus Nadi (Abaloğlu); 1-76. sayılar *Rumeli* adıyla yayımlanmış, 31 Mart Vakası'nda Hüseyin Cahid (Yalçın) yönetiminde *Tanın* adıyla özel sayı çıkarmıştır.

372. *Zehre*: Emîrîzade Baha Bey, İst., Türkçe, Arapça, haftalık, ileride iki gün.

373. *Zevzek*: Memur Memduh Bey, İst., haftalık, mizah; sermuharriri: İbn Rauf Mehmed Nedim, *Toplu Katalog I; H. Duman*.

374. *Ziraat*: Selanik Baytar Müfettişi Civanî Efendi, Selanik, haftalık; *Toplu Katalog I; H. Duman*.

375. *Zuhûri*: Matbaacı Hasan Ferid Efendi, İst., resimli, haftada iki gün, mizah; *Toplu Katalog I; H. Duman*.

376. *Zübde-i Havadis*: Mekteb-i Hukuk mezunu İbrahim Şinasi Efendi, İst., günlük.

377. *Zübde-i Matbuat*: Memur Yusuf Kenan Efendi, İst., haftalık.

